

Karnavalas tęsiasi

Ruduo, 2020. Kęstučio Kazlausko nuotrauka

Baigiasi ruduo... Covid-19 tęsiasi. Vėl karantinas, vėl gąsdinimai, vėl žmonės lieka be darbo, valstybė skolinasi, o kai kur vyksta įtartini pirkimai. Žmonėms tapo nepasiekiamu medicininė pagalba, o užsibarikadavę valdininkai neaišku kuo užsiima. Gal kuria „kosminius“ projektus, kaip panaudoti pasiskolintus pinigus... Tuo tarpu visuomenėje bręsta panikos požymiai, daugumos gyventojų nervai įtempti lyg styga, depresija plinta labiau nei gaisras sausame miške, o tokių, kurie bent pradėtų šį gaisrą gesinti, mes neturime – neveikia nei rinkimų, nei skyrimo sistemos.

Bepigu valdininkams, kuriems tereikia laukti algos. O ką daryti smulkiąjam verslui, pusei atleidžiamų sanatorių darbuotojų, meno žmonėms, visiems kultūros fronto kovotojams? Ką veikti viešbučiams, kaimo sodyboms, turizmo sektoriui ir kitoms veiklos rūšims?

Jeigu pavasarį LR Vyriausybė šiek tiek rėmė neteku-

sius darbo ar netekusias pajamų įmones, tai dabar, manau, turėsime priešingą vaizdą. Gelbėkitės visi patys, kas kaip galite. Šiame fone dar keičiau atrodo 500 eurų baudos už kaukių nedėvėjimą, kai du trečdaliai Lietuvos gyventojų neturi 500 eurų pajamų į rankas. Kas tai? Genocidas, noras atimti iš žmogaus paskutinius pinigus, pasmerkti bado mirčiai? O gal skatinama agresija, kad baudą išrašančiam pareigūnui kas nors iš beviltiškumo imtų muštis ar suvartytų peilį? Koks kvailys sugalvojo tokio dydžio baudą? Tokiems „korifėjams“ reikėtų visą likusį gyvenimą uždrausti dirbti valdiškose tarnybose, ir ne tik jiems, bet ir jų vaikams, nes kvailumo genas turėtų persiduoti iš kartos į kartą.

Žmonės nešioja tą pačią kaukę pusę metų, nes bijo, kad bus apiplėšti iki paskutinio cento. Valdžia žino, kad jeigu paskelbtų, jog reikia nešioti dujokautes, paliekant tokio dydžio baudas, prieštaraujančių nešioti dujokautes mažai atsirastų.

2019 metais Lietuvoje mirė 38 281 žmogus. Beveik per metus nuo Covid-19, skelbiama, mirė 285 žmonės. Tik štai kyla klausimas, ar tikrai visi, esantys mirusiųjų sąrašė, bus mirę nuo koronaviruso? Ar tikrai yra tokia didelė šio viruso žmogiškoji kaina, kad žmogus imtų virsti tokiu primatu, kuriam svarbiausia yra maistas ir gyvybė? Per metus Lietuvoje autoįvykiuose žūsta daugiau žmonių, ir jie žūva tikrai ne todėl, kad nenešioja kaukių.

Nuo koronaviruso per beveik metus (jei tikėsime statistika) nenumirė nei viena šimtoji procento dalis visų mirusiųjų per 2019 metus.

Pažiūrėkite į internete oficialiai skelbiamus duomenis: visame pasaulyje susirgimai nuo koronaviruso didėja, o Švedijoje, pasirinkusiai kita kelią, nukrito iki šių metų pradžios lygio. Gal ne tuo keliu eįjome. Gal turėjo dauguma žmonių persirgti šia „sloga“ ir ją pamiršti?

Jau dabar ir pati Pasaulinė sveikatos organizacija bando visus paprotinti, kad taip kardinaliai nežlugdytų savo ekonomikų, kad po metų kitų nereikėtų dešimtmečiais vaduotis iš prisiskolintų paskolų vergijos ir atkurinėti iš naujo savo ekonomiką.

2020 metais mes vis tolime vieni nuo kitų – trūkinėjo žmogiškieji ryšiai, bendravimas, tėvai atitolo nuo savo vaikų, jaunimas mažiau bendravo tarpusavyje, mokiniai ėmė nepažinti savo bendraklasių. Nereikia būti Hamletu, kad suprastum, jog ne dėl to mes atėjome į šį pasaulį – juk norime gyventi, kaip buvome įpratę anksčiau.

Šiuo metu gripas turėtų belstis į daugelį namų. Gal jį „sunaikino“ koronavirusas?

Karnavalas tęsiasi.

Dar antikinis filosofas Seneka rašė, kad galima prarasti pinigus, visus turtus, nes juos gali vėl užgyventi, bet jeigu kas iš tavęs atėmė laiką, to tau sugrąžinti nepajėgs niekas.

Branginkime savo laiką, bendraukime su artimaisiais, vertinkime, ką iki šiol turėjome, neleiskime mūsų paversiti žemesniąja primatų rūšimi! Gerų artėjančių švenčių ir iki kitų susitikimų!

Kęstutis Kazlauskas

Susirašinėjimai

Pirmas paklausimas

Labą dieną,
noriu paklausti, kiek statistiškai černobylicų 2019 metais pasinaudojo sanatorinių-kurortiniu gydymu Lietuvos sanatorijose pagal černobylicų kodą W88.

Taip pat norėtume pasiteirauti, kokių būdu černobyliciai galėtų pasinaudoti jiems priklausančiu sveikatinimu, kuris numatytas pagal LR Vyriausybės nutarimą Nr. 198.

Iš anksto dėkoju.

Geros dienos,
Černobylicio redaktorius
Kęstutis Kazlauskas

Valstybinės ligonių kasos prie Sveikatos apsaugos ministerijos atsakymas

Visi dalyvavusieji likviduojant Černobylio atominės elektrinės (ČAE) avarijos padarinius (ir dirbantys, ir nedirbantys) yra draudžiami privalomuoju sveikatos draudimu, todėl visos asmens sveikatos priežiūros paslaugos, įskaitant ir stacionarinį gydymą, jiems apmokamos iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto (PSDF) lėšų.

Žmonės, dalyvavę likviduojant ČAE avarijos padarinius, kaip ir kiti privalomuoju sveikatos draudimu drausti Lietuvos nuolatiniams gyventojai, turi teisę gauti valstybės laiduojamą (nemokamą) as-

mens sveikatos priežiūrą bei pasirinkti pirminės ambulatorinės asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikiančią įstaigą ir gydytoją, o taip pat, turėdami pirmiau minėtų gydytojų išduotą siuntimą, pasirinkti specializuotas gydymo paslaugas teikiančią įstaigą ir gydytoją.

Taigi, asmenų, dalyvavusių likviduojant ČAE avarijos padarinius, ir jų vaikų sveikatą prižiūri jų pasirinkti šeimos gydytojai. Šeimos gydytojas, esant indikacijų, išduoda siuntimą specializuotas gydymo paslaugas teikiančio gydytojo konsultacijai, nurodymas siuntimo priežastį, atliktus tyrimus ir kitus reikalingus duomenis. Išduodant siuntimą, pacientas turi būti informuojamas, kuriose gydymo įstaigose (būtina nurodyti bent 3) teikiamos atitinkamos paslaugos. Išduotame siuntime gydytojo specialisto konsultacijai gydymo įstaiga nenurodoma, pacientas pasirenka pats, kurioje jis pageidauja gauti siuntime nurodytas paslaugas. Žmonės, dalyvavę likviduojant ČAE avarijos padarinius (kaip ir kiti apdrausti gyventojai), esant indikacijų ir turėdami siuntimą, gali rinktis gydytojus specialistus, dirbančius sutartį su teritorine ligonių kasa sudariusioje gydymo įstaigoje.

Nukelta į 2 psl.

Netikėtai mirus Jonui Sadauskui,
reiškiame nuoširdžiausią užuojautą
velionio šeimai ir artimiesiems.

Lietuvos judėjimo „Černobylis“ Prienų komitetas

Išėjus artimam žmogui, lieka skausmas ir tuštuma.
Teužpildo ją mūsų užuojauta ir stiprybės palinkėjimas.

Mirus Henrikui Rodzianskui,
nuoširdžiai užjaučiame velionio šeimą ir artimuosius.
Lietuvos judėjimo „Černobylis“ Panevėžio miesto ir rajono komitetas

Mirus mylimai motinai, nuoširdžiai užjaučiame
Gediminą Jančauską, jo šeimą bei artimuosius ir kartu
liūdi Lietuvos judėjimo „Černobylis“ tarybos nariai

Visuotinis LJČ narių susirinkimas

Aptariama judėjimo veikla. Kalba Alfonsas Rožėnas.

Šių metų rugsėjo mėnesį dalis asociacijos „Lietuvos judėjimas „Černobylis“ (LJČ) narių iš VĮ Registrų centro gavo pranešimą „Dėl numatomo inicijuoti juridinio asmens likvidavimo“. Kalba ėjo apie Lietuvos judėjimą „Černobylis“, kurio tuometiniai atstovai, vadovavę asociacijai nuo 2005 metų gegužės 12 dienos Registrų centrui nebuvo pateikę savo atnaujintų duomenų, dėl ko Registro tvarkytojas numatė inicijuoti šio juridinio asmens likvidavimą.

2020 m. spalio 17 dieną, šeštadienį, Panevėžyje buvo sušauktas asociacijos „Lietuvos judėjimas „Černobylis“ visuotinis narių susirinkimas. Susirinkime dalyvavo 9 asociacijos nariai arba jų įgalioti asmenys. Susirinkimo pirmininku vienbalsiai buvo patvirtintas Gediminas Jančiauskas, o sekretoriumi – Kęstutis Kazlauskas.

Susirinkimo dalyviai patvirtino dienotvarkę, kurioje pagrindiniai klausimai buvo susiję su judėjimo pirmininko bei naujos tarybos rinkimais.

Asociacijos „Lietuvos judėjimas „Černobylis“ pirmininku vienbalsiai išrinktas Kęstutis Kazlauskas. Taip pat vienbalsiai išrinkta ir judėjimo taryba, į kurios sudėtį įėjo Algis Četrauskas, Antanas Turčinas, Vladislovas Šurna ir Al-

fonsas Rožėnas. Asociacijos pirmininko pavaduotoju išrinktas Antanas Turčinas. Susirinkime taip pat buvo aptarta tolimesnė Lietuvos judėjimo „Černobylis“ veikla.

Susirinkimo pabaigoje A. Turčinas perskaitė trumpą

projekto „Adaptaciniai genetiniai mechanizmai – plataus masto Lietuvos Černobylio katastrofos likviduotojų viso genomo tyrimas“ (ADAPT) tyrimų santrauką (ją spausdiname 8 psl.).

„Č.“ inf.

Po susirinkimo nuotrauka atminčiai.

Susirašinėjimai

Atkelta iš 1 psl.

Siekiant pagerinti lėtinėmis ligomis sergančių pacientų gydymo prieinamumą, sveikatos apsaugos ministro įsakymu patvirtintas Ilgalaikio pacientų, sergančių lėtinėmis ligomis, sveikatos būklės stebėjimo tvarkos aprašas, juo nuo 2014 m. lapkričio vadovaujasi gydymo įstaigose dirbantys gydytojai. Gydytojas, vykdamas pacientų ilgalaikį sveikatos būklės stebėjimą, informuoja pacientą apie kito vizito datą, todėl pacientui eilėje laukti nereikia. Žmonės, dalyvavę likviduojant ČAE avarijos padarinius, kaip ir kiti šalies gyventojai, daugiausiai serga onkologinėmis, širdies ir kraujagyslių ligomis.

Šiuo metu vykdomos šių susirgimų ankstyvos diagnostikos prevencinės programos, apmokamos iš PSDF biudžeto lėšų. Dalyvaujantieji programose profilaktiškai tikrinami dėl šių susirgimų:

- gimdos kaklelio piktybinių navikų;
- krūties vėžio;
- storosios žarnos vėžio;
- priešinės liaukos vėžio;
- širdies ir kraujagyslių ligų.

Be to, tam tikroms apdraustųjų grupėms kompen-

suojamos dantų protezavimo paslaugos. Žmonės, dalyvavę likviduojant ČAE avarijos padarinius, turi teisę gauti kompensuojamąsias dantų protezavimo paslaugas (kaip ir kiti apdrausti gyventojai) tik tuo atveju, jei jie yra priskiriami atitinkamai asmenų, kuriems šios paslaugos kompensuojamos PSDF biudžeto lėšomis, grupei.

Atkreipiame dėmesį į tai, kad į kompensuojamas PSDF biudžeto lėšomis dantų protezavimo paslaugas turi keturių privalomuoju sveikatos draudimu apdraustų gyventojų grupės: žmonės, sulaukę senatvės pensijos amžiaus; asmenys, pripažinti nedarbingais arba iš dalies darbingais; pacientai, kuriems buvo taikytas gydymas dėl burnos, veido ir žandikaulių onkologinės ligos ir vaikai iki 18 metų. Priklausomai nuo dantų būklės pensininkams, neįgaliesiems, asmenims, kuriems buvo taikytas gydymas dėl burnos, veido ir žandikaulių onkologinės ligos, skiriama 560,34 Eur arba 1 724,10 Eur, o vaikams – 285,97 Eur arba 1724,10 Eur kompensuojamoji suma. Kompensuojamos faktiškai suteiktos dantų protezavimo paslaugos, nevirsijant

nustatytos PSDF lėšų sumos. Kompensuojamoji suma yra pakankama minimaliai kramtymo funkcijai atstatyti, naudojant ne pačias brangiausias medžiagas. Jei žmogus savo noru pasirenka brangesnes medžiagas, tada jam gali tekti primokėti.

Esant indikacijoms planiniam gydymui ligoninėje, gydantis gydytojas, atsižvelgdamas į paciento sveikatos būklę ar sutrikimą, siūnia pacientą į gydymo įstaigą, kuri teikia reikiamas stacionarines gydymo paslaugas. Turintiems gydytojo siuntimą, stacionarinės paslaugos, reikiami tyrimai, vaistai, medicinos pagalbos priemonės teikiami nemokamai, t. y. apmokami PSDF lėšomis. Pacientai, turintys gydytojo išduotą siuntimą, gydymo įstaigą pasirenka patys.

Be to, paūmėjus kitoms ligoms nuo jonizuojančiosios radiacijos nukentėjusiems asmenims gali būti skiriama pirmojo etapo medicininė reabilitacija arba ambulatorinė reabilitacija. VLK (Valstybinės ligonių kasos – red.) informacinės sistemos SVEIDRA duomenimis, 2019 m. nebuvo teiktos medicininės reabilitacijos ir sanatorinio gydymo paslaugos pagal jonizuojančiosios spinduliuotės poveikio ligų profilį (jam priklauso ligos kodas – Ligoniai paveikti jonizuojančiosios radiacijos

W88). Vis dėlto svarbu pažymėti, kad černobyliciai yra gydomi pagal tuos ligų kodus, kokius šiuo metu yra nustatę gydantys gydytojai ir kompensuojama paslaugų tiek, kiek tik gydytojai jų paskiria vadovaudamiesi teisės aktais, t. y. skiriama paslaugų tiek, kiek pacientui reikia.

Jūsų minimame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 02 18 nutarime Nr. 198 „Dėl vienkartinės kompensacijos ir lengvatų asmenims, patyrusiems žalą likviduojant Černobylio atominės elektrinės avarijos padarinius“, 3.5 p. reglamentuota, kad „savivaldybės iš savo biudžetų lėšų kartą per metus gali padengti 18 dienų maitinimo ir pragyvenimo išlaidas dėl jonizuojančiosios spinduliuotės poveikio skirtos ambulatorinės medicininės reabilitacijos metu asmenims, dalyvavusiems likviduojant Černobylio atominės elektrinės avarijos padarinius, jiems pateikus specialistų komisijos išvadą“. Tad dėl šio klausimo reikėtų kreiptis į savivaldybių atstovus.

Pagarbiai
Vita Lyskoitienė,
Ryšių su visuomene skyriaus vyriausioji specialistė

Antras paklausimas

Gerb. Vida Lyskoitienė, po jūsų atsakymo, kilo dar keli klausimai. Daugelio šalių medicininėje literatūroje ir ty-

rimuose nurodoma, kad karų, branduolinių bandymų, katastrofų, įvairių kitų kataklizmų dalyviai patiria daug neigiamų emocijų. Visiems jiems be išimties nustatomas po-trauminis sindromas, jie dažniau nei kiti būna nervingi, dirglūs, serga depresija. Noriu paklausti, jeigu šie asmenys (turiu galvoje černobylicius) norėtų profilaktiškai kartą per metus pasinaudoti 18 dienų reabilitacija, ar jie gali gauti kelialapį iš VLK ir ar būtinai turi sirgti ligomis, anksčiau nurodytomis jūsų atsakyme?

Pagarbiai
Kęstutis Kazlauskas

Atsakymas

Labą dieną,
PSDF lėšomis yra apmokami draudiminiai įvykiai, o tai yra paslaugos pagal gydytojo diagnozuotą susirgimą.

Kai gydytojas nustato susirgimą ir teisės aktuose pagal šį susirgimą yra numatyta medicininė reabilitacija, tuomet šios paslaugos ir skiriamos. Dažnai žmonės painioja medicininę reabilitaciją su poilsiu sanatorijose. Sanatorinis gydymas suaugusiems iš PSDF nekompensuojamas.

Išvada

P. S. Kitaip pasakius, Lietuvoje ligų prevencija bei profilaktinis gydymas – negalimas. Todėl černobylietis gali tik sirgti ir mirti...

Monstras šalia mūsų

Ką gi reikėtų periodiškai įjungiamos sirenos, per kurias kartojama frazė „Radiacinis pavojus“? Tokį civilinės saugos signalą išgirstų Lietuvos gyventojai, jei Astravo atominėje elektrinėje įvyktų avarija. Radiacinės saugos centro direktorius Albinas Mastauskas papasakojo, ką reikėtų daryti tam tikru atstumu nuo jos gyvenantiems žmonėms. Avarija Astravo atominėje elektrinėje (AE) būtų blogiausia šiuo metu Baltarusijoje vykdomų statybų baigtis. Sunku pasakyti, kokia jos tikimybė, tačiau A. Mastauskas teigė, kad apie tai kalbėti reikia. „Nenorime nieko gąsdinti, bet mes Lietuvoje turime būti pasiruošę ir tokiam scenarijui“, – sakė jis.

Poveikio zonos

Pagal Lietuvos užsienio reikalų ministerijos turimą informaciją, galimas Astravo AE radiologinis poveikis aplinkai ir žmonėms suskirstytas į tris zonas: 100 kilometrų spinduliu galimas jodo terapijos poreikis; 300 km spinduliu įmanomi ilgalaikiai geografinėje vietovėje pagamintų tam tikrų žemės ūkio maisto produktų vartojimo apribojimai; 1000 km spinduliu gali būti trumpalaikiai maisto produktų apribojimai.

Į 100 km spindulio plotą patenka Vilnius, į 300 km – Ryga ir Minskas, o 1000 km spindulys apima ir tokius miestus kaip Kijevas, Varšuva, Berlynas, Kopenhaga, Stokholmas, Talinas.

Skirtingi veiksmai

Radiacinės saugos centro (RSC) vadovas A. Mastauskas pastebėjo, kad pagal Lietuvos teisės aktus numatyti ir papil-

domi atstumai nuo branduolinės energetikos objekto. „Pirma yra 5 km zona, dar vadinama neatidėliotinų veiksmų zona. Šiame spindulyje be jokių papildomų prognozavimų ar apskaičiavimų iš karto reikia slėptis arba evakuotis ir vykdyti profilaktiką stabiliu jodu“, – sakė jis. Toliau numatyta 30 km zona, į kurią, įvykus Astravo AE avarijai, patektų Švenčionių rajonas ir dalis Vilniaus rajono. „Tai – apie 33 000 gyventojų. Ši zona vadinama skubių apsaugomųjų veiksmų zona. Tačiau čia galima tam tikra dalimi vadovautis informacija, kurią gausime iš baltarusių arba mūsų ankstyvojo stebėjimo stočių. Mes, kaip specialistai, stebėsime ir skaičiuosime, ar jau reikia įgyvendinti priemones. Tai irgi būtų arba evakuacija, arba slėpimasis, profilaktika stabiliu jodu“, – aiškino A. Mastauskas.

Zonoje iki 100 km, į kurią patenka ir Vilniaus miestas, iš viso yra 16 Lietuvos savivaldybių, gyventojams evakuotis greičiausiai nereikėtų. „Tačiau šios savivaldybės turėtų koreguoti savo reagavimo planus ir numatyti slėpimąsi pagal mūsų pateiktą prognozavimą, taip pat – stabilaus jodo panaudojimą, kad į skydliaukę nepatektų radioaktyviojo jodo“, – aiškino RSC direktorius. 300 km spinduliu galima apsieiti ir be jodo profilaktikos, ten didžiausias dėmesys skiriamas maisto produktų apribojimui.

„Pavyzdžiui, po Černobylio avarijos mes iki šiol tiriamo miško gėrybes – grybus, uogas, tikriname jų taršą. Džiaugiamės, kad ji neviršija reglamentuojamos, bet buvo laikas, kai atskirose valstybė-

se, pavyzdžiui, Švedijoje, kur po Černobylio avarijos nusėdo cezio radionuklidai, buvo užfiksuota taršos viršijimų. Ten elniena buvo užteršta tūkstančius kartų daugiau nei leistinos normos. Tolimojoje zonoje svarbu parengti atskirų maisto produktų (galbūt geriamojo vandens) kontrolės sistemą“, – pasakojo A. Mastauskas.

Tūkstančio kilometrų spindulys, pasak specialisto, Lietuvai jau per didelis, tačiau kaimyninės šalys, be abejo, irgi vykdys galimo poveikio stebėjimą. „Kai Fukušimos AE įvyko avarija, tai mes Lietuvoje irgi stebėjome. Pavyzdžiui, dėl krovinių įvežimo iš Japonijos buvo išpėta tiek muitinė, tiek sienos apsaugos, tiek veterinarijos tarnybos“, – dėstė A. Mastauskas.

Jodo profilaktika

RSC direktorius sakė, kad stabilusis jodas (kalio jodido tabletės – *red.*) tokiose situacijose vartojamas skydliaukei blokuoti. „Čia ne gydymas, bet skydliaukės blokavimas stabiliu jodu, kuris nespinduliuoja ir užkerta kelią, kad nepatektų radioaktyviojo jodo, ypač per orą arba per naudojamą daržoves“, – sakė A. Mastauskas.

Pašnekovas aiškino, kad savivaldybės Lietuvoje turės būti pasirengusios, jei reikės, panaudoti stabilaus jodo preparatų. „Šiuo metu diskutuojama, kaip užtikrinti, kad moksleiviai, vaikai, dirbantieji ir visi kiti gyventojai būtų ap rūpinti tais preparatais“, – pasakojo jis.

Pasak A. Mastausko, patenkantieji į 30 km zoną kalio jodido tablečių turėtų turėti namuose. „Kad nereikėtų gal-

A. Lukašenko kalba Astravo AE paleidimo proga. 2020 11 07 (БЕЛТА)

voti, iš kur gauti“, – pridūrė jis. Zonoje tarp 30 ir 100 km jodu turėtų pasirūpinti savivaldybės, turėtų turėti jo rezervų ir prireikus galėtų per 2 valandas išdalyti gyventojams.

Vandenį iš Neries atjungtų

Dar vienas galimos avarijos Astravo AE aspektas – gali būti užterštas Neries vanduo. Ši į Lietuvą atitekanti upė yra vos 7 km nuo Astravo AE ir ji bus naudojama kaip reaktorių aušinimo šaltinis. „Mūsų žiniomis, daugiau nei 50% esamų vandenviečių patenka į rizikos zoną, jei vanduo Neryje būtų užterštas. Skaičiuojama, kad įtaka gali būti padaryta per 7 valandas“, – sakė RSC direktorius. Jis pastebėjo, kad su tuo susijusi rizika yra reali, bet specialistai tvirtina, jog yra būdų situacijai suvaldyti.

„Lietuvoje daug vandenviečių ir ne visos jos yra veikiamos Neries upės taršos. Taigi galima tas užterštas vandenvietes atjungti ir vandens poreikį kompensuoti iš kitų vandenviečių“, – sakė jis. Pašnekovas dar pabrėžė, kad tam reikia pasirengti iš anksto, t. y. numatyti vandens atjungimo ir perskirstymo planą.

Viena mokykla, vienas darželis, kapinaitės, bažnyčia, dvi nedidelės parduotuvės ir beveik 300 gyventojų. Atrodytų įprastas nedidelio Lietuvos miestelio veidas. Ir gyvenimas jame teka sava vaga. Tačiau vandenis drumsčia netoliese bokštus aukštyne keliantis didysis monstras – Astravo atominė elektrinė.

Veiks 60 metų

Kaip rašoma oficialioje Astravo AE interneto svetainėje, naujoji Baltarusijos jėgainė statoma pagal rusišką projektą su dviem VVER-1200 „3+ kartos“ reaktoriais. Teigiama, kad iki šiol aštuoniolika VVER tipo reaktorių penkiose Europos Sąjungos (ES) šalyse yra sėkmingai praėjus „streso testus“. Baltarusių teigimu, nuo veiklos pradžios Astravo AE reaktoriai galės veikti 60 me-

tų, projekto vertė – 10 mlrd. JAV dolerių. Baltarusijoje jėgainė sukurs 30% visos šalies reikalingos elektros energijos.

Greta kitų teigiamų ekonominių faktorių įvardijama ir tai, kad Baltarusijoje atsirastų daugiau aukščiausios branduolinės energetikos technologijas išmanančių specialistų, bus galima elektros energiją eksportuoti į kaimynines valstybes. Baltarusija skaičiuoja, kad per Astravo AE statybas buvo sukurta 8000 darbo vietų statybininkams, o jai pradėjus veikti reikės 15 000 jėgainę aptarnaujančių darbuotojų, dar 2000 dirbs pačioje AE.

Kaip teigiama viename vaizdo įrašė, kurį parengė „Atomstrojeksport“, VVER-1200 reaktoriaus korpusas sveria 334 tonas yra 4,5 m skersmens ir 12 m ilgio, o iš jo ištekanči šilumą nešanti medžiaga (vanduo) būna įkaitusi iki 328,9 laipsnių pagal Celsijų. Pagaminti VVER-1200 korpusą, „Atomstrojeksport“ teigimu, trunka 36 mėnesius ir tam reikia 768 skirtingų operacijų.

Sovietų technologijos

„Tai naujas reaktorius, kuris dar nėra išbandytas“, – 2016 m. rugpjūčio 23 d. apie VVER-1200 reaktorių sakė tuometinis energetikos ministras Rokas Masiulis. Tačiau akademikas Jurgis Vilemas su tokia nuomone nesutinka. „Šio tipo reaktoriai buvo tobulinami žingsnis po žingsnio. VVER-1200 pagrindinė dalis niekuo nesiskiria nuo to, kas buvo anksčiau, yra tik nedideli pakeitimai, kad labiau atitiktų ES reikalavimus“, – sakė jis.

Pirmieji VVER tipo reaktoriai Sovietų Sąjungoje pradėti gaminti dar prieš 1970 m. Šie vandeniu aušinami reaktoriai iš pradžių generuodavo iki 440 megavatų (MW) galią, o dabar pasiekia ir 1200 MW. J. Vilemas pažymėjo, kad anksčiau pasaulyje buvo dvi konkuruojančios vandeniu aušinamų reaktorių kryptys.

Nukelta į 5 psl.

Astravo atominė elektrinė. Nuotrauka iš „Telekon“ (2020 11 22)

Katastrofa negalėjo neįvykti

Statybininkai laiko transparantą „Vyriausybės užduotį įvykdysime!“.

Portalas Lenta.ru rašo, kad Ukrainoje pavišinti nauji dokumentai apie Černobylio atominės elektrinės avariją. Jie rodo, kad tuometės Sovietų Sąjungos valdžia slėpė informaciją apie šią ir kelias dešimtis kitų avarijų.

Ukrainos saugumo tarnyba išslaptino sovietinio KGB dokumentus apie Černobylio atominės elektrinės avariją, įvykusią 1986 metų balandžio 26-osios naktį. Antrojoje rinkinio „KGB dosjė apie Černobyli: nuo statybų iki avarijos“ knygoje pateikti 229 dokumentai, kurie apima periodą nuo 1970 iki 1986 metų lapkričio. Dauguma šių dokumentų (190) publikuojami pirmą kartą.

Ukrainos nacionalinės atminties instituto direktoriaus Antono Drobovičiaus teigimu, nauji duomenys padės geriau suprasti šios katastrofos priežastis. Knygoje, be kita ko, pateikiamos avarijos naktį Černobylio atominėje elektrinėje vykusios pokalbių telefonu šifruotės, pirmojo pranešimo apie avariją egzempliorius, informacija apie sovietinio saugumo pradėtą tyrimą dėl avarijos bei sarkofago statybą. Sprogimas, nugriaudėjęs paryčiais, per nesėkmingai susiklosčiusį reaktoriaus bandymą, išmetė į atmosferą didžiulį kiekį radioaktyvių teršalų, kurie pasklido didelėje Europos dalyje. Daugiausiai jų kluvo Baltarusijai, Ukrainai ir Rusijai. Maždaug trisdešimt tuomet dirbusių žmonių, vadinamųjų likviduotojų, žuvo vietoje arba per kelias ateinančias savaites mirė nuo spindulinės ligos. Galutinis šio tragedijos

aukų skaičius yra nežinomas, nes sovietinė valdžia labai stengėsi viską nuslėpti. Jungtinės Tautos 2005 metais nustatė, kad po Černobylio avarijos maždaug 4000 žmonių žuvo ar mirė nuo vėžio ir kitų su radiacija susijusių ligų. Tačiau „Greenpeace“ mano, kad realus skaičius gali siekti iki 100 000.

Elektrinės statybą kontroliavo KGB

Dokumentuose rašoma, kad Černobylio AE saugumą užtikrinti buvo pavesta KGB darbuotojams, kurie užsiėmė ir ekonomine kontržvalgyba bei Sovietų Sąjungos mokslo ir technikos pasiekimų apsauga. Nuo pat elektrinės statybų pradžios KGB prižiūrėjo 40 su elektrine susijusių organizacijų ir 9294 žmones.

KGB darbuotojai iš pradžių daugiausia dėmesio skyrė „nepatikimiems elementams“ išaiškinti: vokiečių ir kinų kilmės asmenims; asmenims, teistiems už ypač sunkius valstybinius nusikaltimus; buvusiems Ukrainos nacionalistinių organizacijų nariams; žmonėms, kurie turėdavo kontaktų su asmenimis iš kapitalistinių šalių. KGB Černobylio atominėje elektrinėje turėjo nemažai savo agentų, kurių užduotis buvo aiškintis aplaidumo ir statybinių medžiagų vagysčių faktus, fiksuoti priešgaisrinės ir radiacinės saugos pažeidimus, atominės elektrinės eksploatavimo technologinių normų nesilaikymo atvejus. Pranešama, kad spartinant Černobylio atominės elektrinės statybos darbus pavojaus signalų skaičius sparčiai augo.

Nekokybiška statyba

KGB Maskvos valdybai skirtuose pranešimuose 1975–1976 m. rašoma apie nekokybiškus elektrinės statybų ir montavimo darbus.

Manoma, kad dėl to vėliau elektrinėje kilo daug krizinių situacijų. 1975 m. vasarą atliekant radioaktyviųjų atliekų saugyklos montavimo darbus būta nemažai broko, dėl to kilo aplinkos taršos grėsmė.

KGB agentūra tuo pat metu aptiko neleistinių nukrypimų nuo projekto montuojant reaktoriaus šachtoje slėgio kompensatorių. Avarijos pavvyko išvengti. 1976 m. vasarį KGB gavo informacijos, kad Černobylio atominės elektrinės tiekiami eksploatacijai netinkami vamzdžiai, tačiau tinkamų priemonių nebuvo imtasi. Brokuota produkcija elektrinės statybose buvo naudojama ir vėlesniais metais. Remdamiesi pranešimais iš elektrinės, KGB darbuotojai reguliariai rašė ataskaitas, kuriose tvirtino, kad nuolatos trūksta statybinių medžiagų ir detalių, darbuotojų kvalifikacija netinkama. Buvo pranešama apie technologinių normų pažeidimus, dėl kurių įrangos saugumas ir patikimumas kėlė didelių abejonių. Pirmąjį energobloką buvo planuota paleisti 1976 m. pradžioje, tačiau planas žlugo dėl darbuotojų stygiaus, jų nekompetencijos bei įrangos tiekimo sutrikimų. KGB nuolat pranešdavo ir apie tai, kad elektrinės vadovybė atsainiai vertino radiacinę saugą. 1981 m. kovą viename pranešime saugumiečiai piktinosi, kad elektrinės vadovybė augina žuvis radionuklidais užterštame tvenkinyje ir vėliau jas per vietinį žuvų kombinatą parduoja gyventojams.

Sovietų valdžia slėpė informaciją apie avarijas

Tarp paskelbtų dokumentų yra ir pranešimai apie avarijas Černobylio atominėje elektrinėje, įvykusias iki 1986 m. balandžio.

Nuo 1971 iki 1981 metų elektrinėje įvyko 29 avarinės situacijos, aštuonios iš jų – dėl techninio personalo kaltės. Pranešimuose taip pat kalbama ir apie nelaimingus atsitikimus statant antrąjį energobloką, nurodomos inžinierių bei statybininkų klaidos.

KGB buvo gavęs duomenų, kad „kai kurie vadovai, negalvodami apie ateitį ir galimas tragiškas pasekmes, sąmoningai leidžia daryti rimtus statybos technologinių normų pažeidimus, kad kuo

greičiau užbaigtų objektus“. Černobylio rajono KGB skyriaus viršininkas Viktoras Kločko 1978–1979 m. apie tai siuntė nerimastingus pranešimus į Kijevą. Galiausiai buvo sudaryta komisija, kuri turėjo pataisyti padėtį. Vienas pirmųjų įvykių, rodžiusių, kad elektrinę gali ištikti katastrofa, nutiko 1979-ųjų vasarį. Tuomet, suveikus automatinei apsaugai, avariniu būdu buvo sustabdytas pirmasis energoblokas. Incidento priežastimi tapo atsijungę pagrindiniai cirkuliaciniai siurbliai, kurie tiekė vandenį reaktoriui aušinti. Kaltę tuomet suvertė Leningrado projektavimo instituto darbuotojams, kurie dokumentacijoje nurodė techniškai netinkamą įrenginį. 1979 m. vasarą KGB gavo operatyvinių duomenų apie avarinę situaciją cheminio vandens valymo ceche. Ji kilo dėl nekokybiškai atliktų hidroizoliacijos darbų. Nepaisydama potencialiai pavojingos situacijos, partinė vadovybė šiam incidentui neskyrė reikiamo dėmesio. 1981 m. balandį įvyko dar vienas rimtas incidentas: sanitarinėje zonoje užfiksuota radiacinė tarša, nes pamainos viršininkas laiku nesiėmė priemonių sustabdyti radioaktyvaus vandens nutekio.

1984 m. KGB gavo informacijos apie tai, kad atominio reaktoriaus PB-1000 saugumo lygis itin žemas, be to, yra konstrukcijos defektų. KGB taip pat pranešė ir apie elek-

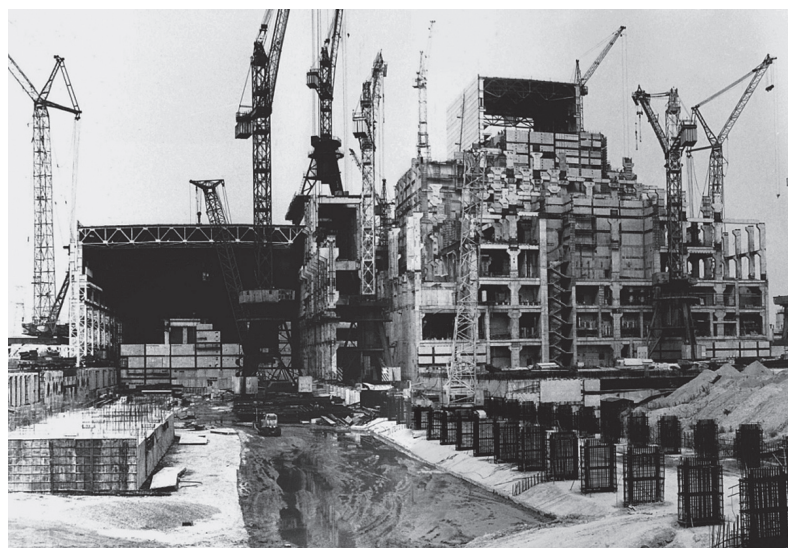
trinėje atmetinai atliktus remonto darbus. Po to, kai tapo aišku, kad priemonės, kurių buvo imtasi, nepadės išvengti avarijos grėsmės trečiajame energobloke, Ukrainos KGB 6-osios valdybos viršininkas Leonidas Bychovas išsiuntė pranešimą Sovietų Sąjungos energetikos ministerijai. Vėliau paaiškėjo, kad riziką visgi nepavyko pašalinti laiku.

Sovietų Sąjunga nebuvo pasirengusi tokiai tragedijai

Po 1986 m. balandžio 26 d. Černobylio atominės elektrinės ištikusios katastrofos KGB tyrė versiją, kad reaktoriaus sprogimas įvyko dėl diver-sijos.

Tačiau kruopštus tyrimas jau gegužės pradžioje leido šią versiją atmesti kaip nepagrįstą. Sprogimo ir gaisro padarytų pažeidimų ekspertizė ir žvalgybos duomenys taip pat leido atmesti teroristinės atakos versiją. Po dviejų savaičių tyrimo pagrindine versija imta laikyti žmogiškoji klaida.

Vėliau KGB ne kartą pranešinėjo apie katastrofos padarinių likvidavimo darbų problemas ir trūkumus. Buvo nurodoma, kad likviduotojams trūksta specialios aprangos, apsaugos priemonių ir įrangos, kad netinkamai įrengti sanitariniai punktai, trūksta jodo ir žmonės prastai informuoti, kad iš katastrofos teritorijos evakuoti žmonės ir likviduotojai priversti gyventi itin prastomis sąlygomis.

Černobylio atominės elektrinės statybų įkarštis.

Partinė užduotis įvykdyta su kaupu. Nuotraukos iš <https://chernobyl-heart.com/chernobylskaya-aes>

Černobylio paletė

Nuo 2013 metų Ukrainoje, Dnepropetrovsko srityje, rengiamas vaikų piešinių konkursas „Černobylio paletė“. Tai – viena iš vaikų ugdymo formų. Konkursu, kuris skirtas Černobylio AE avarijos pasekmių likvidavimo darbų dalyviams, norima didinti visuomenės pagarbą Černobylio aukoms, juo siekiama ugdyti jaunimo patriotinį požiūrį į savo gimtąją žemę, nori-

ma parodyti, kad apleista Černobylio zona – ne tik viena didžiausių ekologinių katastrofų Žemėje, bet ir visiems mums didžiulė pamoka.

Konkursą organizuoja Ukrainos Dnepropetrovsko srities visuomeninė invalidų organizacija „Ukrainos Černobylio sąjunga“, Ukrainos asociacija „Černobylio afganai“ ir Dnepropetrovsko srities valstybinės administracijos švieti-

mo ir mokslo direktoratas. Jame dalyvauja vaikai ir moksleiviai nuo 5 iki 18 metų amžiaus.

Darbų turinys parodo Černobylio katastrofą vaikų akimis: apleistus namus, žemę, darbą uždaroje zonoje, Černobylio herojus. Konkurso nominacijos teikiamos pagal šias amžiaus grupes: 5–9, 10–14 ir 16–18 metų vaikai.

Siūlome laikraščio „Černobylietis“ skaitytojams susipažinti su kai kuriais praėjusio konkurso darbais.

Kęstutis Kazlauskas

Kviečiame prisijungti

2020 m. rugpjūčio 27 d. Skuode ir Mažeikiuose vyko susirinkimai dėl Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Biomedicinos mokslų instituto Žmogaus ir medicininės genetikos katedros (VU MF BMI ŽMGK) mokslininkų kartu su Lietuvos judėjimu „Černobylis“ vykdomo projekto „Adaptaciniai DNR mechanizmai – plataus masto Lietuvos Černobylio katastrofos likviduotojų viso genomo tyrimas“. SARS-CoV2 viruso situacija leido organizuoti susitikimus, kuriuose dalyvavo per 20 žmonių, sutikusių prisidėti prie vykdomo mokslinio projekto. Šiuo metu yra gauti 93 tiriamųjų, anksčiausiai ištraukusių į projektą, pirminiai genomo analizė duomenys. Šių tiriamųjų MTHFR geno varianto, lemiančio padidintą tromboembolijų riziką, tyrimo rezultatai išsiųsti spalio mėnesį. Pirminiai rezultatai jau buvo pristatyti mokslo populiarinimo renginyje „Erd-

vėlavis Žemė 2020“, kuriame pranešimą pavadinimu „Lietuvos Černobylio katastrofos likviduotojų genomo tyrimai“ skaitė jaunesnioji mokslo darbuotoja ir universiteto doktorantė Gabrielė Žukauskaitė.

Iš viso į projektą dabar yra įsitraukę 115 černobyliciečių iš visos Lietuvos. Ypač aktyvūs buvo Druskininkų, Panevėžio, Prienų, Raseinių, Skuodo, Mažeikių černobyliciai.

Vykdomi tyrimai padeda suprasti ryšius tarp evoliucinės atrankos ir ligų, surasti priežastis, dėl kurių tiek kiekvieno žmogaus, tiek ir populiacijos polinkis sirgti tam tikromis ligomis, išgyvenamumas ir ilgaamžiškumas yra skirtingi.

Esame dėkingi jau dalyvaujantiems černobyliciams, juos subūrusiems Lietuvos judėjimo „Černobylis“ regionų pirmininkams ir kviečiame visus norinčius prisijungti prie projekto!

Gabrielė Žukauskaitė

Kontaktai: el. paštas genetika@mf.vu.lt / tel. (8 5) 250 1789

Lietuvos judėjimo „Černobylis“ Skuodo padalinio pirmininkas Edmundas Piekus su VU MF BMI ŽMGK mokslininkėmis Laima Ambrozaityte ir Gabriele Žukauskaite susitikimo Skuode metu.

Monstras šalia mūsų

Atkelta iš 3 psl.

J. Vilemas sakė, kad branduolinės energetikos žinovai teigia, jog VVER-1200 šiaudien yra vienas iš geriausių reaktorių pasaulyje. „Jokia tarptautinė organizacija nėra pareiškusi, kad tai nesaugūs reaktoriai, baltarusiai tiesiog turi užtikrinti, kad viskas būtų saugiai pastatyta. Su VVER-1200 reaktoriais jėgaines jau stato suomiai ir vengrai. Taip, yra tam tikrų smulkių modifikacijų, bet jos esmės nekeičia“, – sakė J. Vilemas.

Bus per brangu?

Tačiau jis pastebėjo, kad Baltarusijos valdžia nepadarė visų reikalingų veiksmų prieš pradėdama statybas. „Reikėjo viską suderinti su kaimyninė-

mis valstybėmis – tokie yra reikalavimai. Tai yra problema. Tačiau jų projektas, ta rusiška VVER-1200 sistema yra ištobulinta“, – tvirtino jis. Dar viena problema, su kuria susidurs baltarusiai, anot J. Vilemo, yra ta, kad atominė energetika šiandien nebėra ekonomiškai. „Tik tokiose valstybėse, kur yra diktatūra, valdžia nusprendžia statyti ir tada stato“, – komentavo jis.

Branduolinės energetikos inžinierius pasakojo liepos pradžioje lankęsis Minsko branduolinių tyrimų centre. „Tai ten visi, kurie išmano, Baltarusijoje atvirai sako, kad įklampo – be reikalo stato tą elektrinę. Ne dėl saugos ar dar ko, o dėl grynai ekonominių dalykų. Astravo energija

bus brangi. Ir kai lietuviai šaukia, kad neimportuos, tai čia baltarusiai eksportuoti negalės, nes jų kaina, lyginant su skandinaviskos energijos, bus daugiau nei du kartus didesnė.

Žalieji – prieš

Tuometinis Lietuvos žaliųjų partijos pirmininkas Remigijus Lapinskas (dab. Ieva Budraitė – red.) sakė, kad juos faktas, jog Astravo AE reaktoriai yra nauji ir realiai dar niekur neveikė, labai neramina. „Ar jis veiks stabiliai? Ar nebus kokių problemų? Koks jo saugumo lygis? Į šiuos klausimus baltarusiai turi atsakyti labai atvirai ir aiškiai. Lietuva šiandien atsidūrusi, taip sakant, bandomojo triušio vaidmenyje. Turime priimti duotybę, negalėdami daryti jokios įtakos“, – kalbėjo jis.

Astravo AE atstovai oficialiai tvirtina, kad jėgainė yra

saugi. Esą ji atspari uraganams ir audroms, gali atlaikyti įsirežusio lėktuvo smūgį, taip pat atlaikytų ir stiprų žemės drebėjimą. Tačiau Lietuvos užsienio reikalų ministerija (URM) teigia, kad Astravo aikštelė patenka į didesnės seisminės rizikos zoną Rytų Baltijos regione. „Nors Lietuva reikalauja, kad Baltarusija įvertintų sunkaus lėktuvo kritimo poveikį Astravo AE, Baltarusija atsisako tai padaryti“, – teigiama URM dokumente. Anot ministerijos, Astravo AE yra geopolitinis projektas, stokoiantis bet kokio ekonominio pagrįstumo. Kaip to įrodymą jie pateikia 2013 metų balandžio 30 dienos Baltarusijos prezidento Aliaksandro Lukašenkos pareiškimą: „Mūsų atominė elektrinė ir Rusijos atominė elektrinė Kaliningrade yra žuvies ašaka Europos Sąjungos ir Baltijos valstybių gerklėje.“

„Kad AE projektas būtų ekonomiškai pagrįstas, jis visų pirma turi turėti vartotojų rinką. Antrasis Astravo AE blokas statomas išimtinai elektros eksportui, tačiau Baltarusija tokios rinkos neturi“, – rašoma URM pareiškimė. Be to, 2016 m., Lietuvos URM žiniomis, Astravo AE įvyko net šeši incidentai. „Dviejų incidentų, įvykusių 2016 m. liepos 10 ir gruodžio 26 dienomis, metu buvo pažeisti du Rusijos valstybinės atominės energetikos korporacijos „Rosatom“ pagaminti reaktorių korpusai. Kadangi reaktoriaus korpusas – vienas svarbiausių atominės elektrinės saugos komponentų, Lietuva laikosi pozicijos, kad incidentų metu pažeisti reaktorių korpusai yra netinkami ir turi būti pakeisti naujais“, – rašoma ministerijos dokumente.

Parengė Jonas Baltakis

Viena užmirštų Kauno legendų

Kazimieras Skaistis

Seniai, seniai pačioje rūšiojo Nemuno ir gražuolės Neries santakoje šalia tamsios ir sraunios tėkmės, lėkštoje smėlėtoje pakrantėje, sėdėjo mažas rubuilis berniukas ir rieškučiomis vis sėmė auksaspalvį smėlį, suneštą vos ne iš visos šalies, o šis vis byrėjo jam pro pirštus ir delnuose nieko nebelikdavo.

Ilgai stebėjo senasis vaidila beprasmiškas berniuko pastangas nuo netoliese stūksančio piliakalnio viršūnės, apsuptos puošniai išsikerojusių ažuolų, kur nedidelėje aikš-

telėje ant akmeninio aukuro degė dievams skirta amžinoji ugnis, stropiai prižiūrima ir kurstoma skaisčių jaunų vaidilučių.

Pabodo žilajam vaidilai, vyriausiajam šio aukuro žyniui, beprasmiškos berniuko pastangos ir jis, pasiramsčiuodamas gražiai išsirangiusio žalčio pavidalo lazda, nusileido prie vaikigalio ir trinktelėjęs ją į žemę prakalbo:

– Kiek tu dar gali piktinti dievus ir žmones vis semdamas ir semdamas, jei visas tas smėlis išbyra ir nieko nebelieka? Argi negali jo sumaišyti su moliu ar kalkėmis, surinkti štai tuos besimėtančius akmenis ir iš viso to ką nors naudinga padaryti?

Bėgo laikas, užaugo berniukas, tapo stipriu stuomeningu vyru, tikru vyčių vyčiu. Neužmiršo senojo vaidilos žodžių, sušaukė santakon bendraminčius, kitus netoliese gyvenančius žmones ir bendru sutarimu bei didžiulėmis bendromis pastangomis visų gyventojų nuostabai ėmė kilti akmeninės pilies sienos, bokštai ir kuorai. Viską juosė pilni vandens grioviai, į pilį vedė tiltai ir grįsti keliai, šalia kurių stiebėsi ir gyvenamieji namai. Juose kūrėsi pirkliai,

amatininkai, laivininkai ir visi kiti, norintys gyventi saugioje pilies pašonėje.

Kai vyčio plaukai pasidengė sidabru ir jis tapo panašus į vaikystėje sutiktą žynį, santakoje stūksančią nedidelę įtvirtintą vietovę ėmė vadinti Kaunu, nes kitados buvęs berniukas, o nūnai tapęs vyčių kunigaikščiu gerai kovėsi turnyruose, tikrose kovose ir daugelis stebėjosi, kaip jis puikiai kaunas.

O ant šalimais dunksančio kalno vis dar degė amžinoji ugnis, prižiūrima vaidilos sūnaus, perėmusio iš tėvo žynio pareigas ir tapusio geru kunigaikščio draugu. Kartą vyčių kunigaikštis sugalvojo pavesiti didžiajam meistriui išdrožti aukso smėlį semiantį rubuilį berniuką.

Tuo metu ši statula net buvo tapusi Kauno simboliu. Laikui bėgant, ypač plintant krikščionybei, ji ėmė keisti diduomenės medžiokių simbolis stumbras su kryžiumi kaktoje, nors kai kurie gerbiantys didžią ir garbingą šalies praeitį mano, kad Kaunui labiau tiktų senasis herbas, nes miestas buvo uostų, amatų, prekybos, pramonės centras ir tvirtovė. Net sostinė. Ir viskas išbyrėjo pro pirštus, ir byra toliau; daugelis keliasi į kitus kraštus.

Vėl reikia naujo vaidilos, naujo kunigaikščio, nūdienos laikais mero, kad atstatytų pilį, miestą, atkurtų berniuko statulą ir ją pakeistų esamą herbą. Vėl laikas kviesti amatininkus, pirklius, menininkus, statybininkus ir paversti Kauną pirmuoju šalies miestu.

Stebint prasidėjusią miesto renovaciją, kyla mintis, kad galų gale tai jau prasidėjo. Kitaip mūsų laukia antra šios legendos dalis, kurios gali ir nebūti.

* * *

Pačioje Nemuno ir Neries santakoje sėdėjo liesas juodaplaukis berniukas ir rieškučiomis sėmė auksaspalvį smėlį, kuris vis byrėjo ir byrėjo jam pro pirštus.

Nusibodo senajam mulai žiūrėti nuo aukšto minareto į beprasmes berniuko pastangas ir jis, pasiremdamas masyvia lazda, nusileido prie vaikigalio ir trenkė ją į žemę ištarė:

– Allah akbar, kvailas vaikigali!

2019 m. lapkričio 21 d.

Lapas iš dingusio rankraščio Rastas kasinėjant Biržų pilies apylinkes

...Ir ėjo Lietuva kariauti į Sečę. Ir 1651 mūsų Viešpaties metais kazokai didelėmis pastangomis buvo sumušti. Ir davė jų vadas Bogdanas Chmelnickis pažadą vietoje 40 000 rejestrinių kazokų laikyti 20 000, nors nelabai jo žodžiais kas tikėjo.

Ir tada sugalvojo rusėnai didelę klastą. Ir pasiūlė maskolių caras Aleksejus 60 000 rejestrinių laikyti ir algas jiems mokėti ir dar visokių gėrybių prižadėjo, jei eitų jie prieš Lietuvą. Ir sutiko kazokai, nes grobis jiems galvas susuko, ir buvo visai nesvarbu su kuo susikauti.

Ir tapo Lietuvos didysis etmonas Jonušas Radvila su lauko etmonu Vincentu Gonsievskiu priešais. O tada neapsigynė, nes atskirai prieš tokią galybę gintis buvo neįmanoma, ir atskirai kiekvienam mirtis buvo. Ir ėmė kazokai miestą po miesto, ir Vilnių užėmė, ir Gardiną, ir Kaunas krito. Ir atvyko rusė-

nų caras į sostinę, ir pareikalavo, kad bajorija jo klausytų ir jį pripažintų, ir prisiektų kaip didžiajam kunigaikščiui.

Ir ištiko tada Lietuvą baisi gadynė, nes ko nepaėmė kazokai, tą ėmė švedai. Ir pradėjo Lietuva baisios gėdos dienas gyventi, nes visi ją plėšė ir niekas negailėjo. Ir amatininkus vežė, o kitus žudė, tretį patys gelbėdamiesi bėgo. Ir paskutiniosios tetrūko, tik maro ir pražūties, negarbės ir užmaršties.

Ir nereikėjo Radvilai su Gonsievskiu pyktis, o patiems imti kazokus ir jiems užmokėti. O tada patiems pulti maskolius ir Ordą ir sau viską pasiimti – nuo Juodųjų vandenų iki Baltųjų marių. Ir tebūna tai pamoka Lietuvai visiems laikams, iki pačių laikų pabaigos. Nes ne priešai žudo ir užkariauja, o nesantaika ir pyktis viską sugriau-na: ir žmogų, ir amatą, ir valstybę...

1992 m.

Lietuviška duona / 1992 m.

Išsilakstė visi
Iš šventos Lietuvos –
Kas pas vokiečių,
Rusų ar žydų...
O kas liko,
Visiems
Ji po kriaukšlę
Juodos
Duonos laužia
Ir duoda
Kas rytą.
Tau žiūriu
Į akis
Ir į duoną
Tiesiu
Savo ranką
Tos duonos
Nevertą.

Mėlynake mana
Lietuva,
LIETUVA!
Aš prisiekiu Tau –
Ją sugrąžinsiu.
Dirbsiu Tau
Nuoširdžiai,
Kad neverktų
Vaikai
Ir seneliai
Taip greitai
Nemirtų.
Trupinėlių juodos
Tavo duonos
Šventos
Aš volioju
Tarp virpančių
Pirštų...

Benas Fainšteinas. Nuo visų negandų (drobė, aliejus), 1995.

Benas Fainšteinas. Lietuvos gamta (drobė, aliejus), 1988.

Černobylio AE avarijos likviduotojams

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2009 m. sausio 19 d. įsakymu Nr. V-19 sudaryta specialistų komisija ligų ar mirties sąsajai su dalyvavimu likviduojant Černobylio atominės elektrinės avarijos padarinius (toliau – Komisija) nustatyti, kurios veikla organizuojama Radiacinės saugos centre.

Komisijos sekretorė – Alma Minelgienė.

Prašome kreiptis **pirmadieniais ir trečiadieniais nuo 14.30 iki 16.30 val.**, tel. (8 5) 236 1936 (spausiti 4).

Tinklalapis www.rsc.lt/index.php/pageid/1081.

Dokumentus komisijai prašome siųsti adresu:

Komisijai dėl Černobylio

AE avarijos
Radiacinės saugos centras
Kalvarijų g. 153
08352 Vilnius
arba

el. paštu rsc@rsc.lt (jeigu turite galimybę prašymą pasirašyti saugiu elektroniniu parašu).

Komisijai reikia pateikti vieną iš žemiau nurodytų prašymų ir papildomus dokumentus:

■ **Prašymas nustatyti ligų sąsają** su dalyvavimu likviduojant Černobylio AE avarijos padarinius (prašymo formą rasite paspaudę čia);

■ **Prašymas nustatyti mirties sąsają** su dalyvavimu likviduojant Černobylio AE avarijos padarinius (prašymo formą rasite paspaudę čia).

■ Jeigu norite pateikti **Prašymą nustatyti ligų sąsają**, turite pateikti šiuos dokumentus:

1. Pareiškėjo asmens sveikatos istorijos išrašas apie sveikatos būklę (forma 027/a) po dalyvavimo Černobylio AE avarijos padarinių likvidavimo darbuose, kuriame turi būti nurodytos datos (metai ir mėnuo), nuo kada jam diagnozuotos ligos ar sveikatos sutrikimai;

2. Pažymos apie darbingumo lygį (jei buvo išduota) kopija;

3. Pažyma apie dalyvavimą likviduojant Černobylio AE avarijos padarinius, kurioje turi būti nurodytas laikas, vieta, darbų trukmė, darbų pobūdis, vidinės ir išorinės apšvitės dozės, jei pastarosios buvo pažymėtos dokumen-

tuose (išduoda įstaigos, siuntusios Černobylio AE avarijos padarinių likvidavimo darbus), arba jos kopija. Nesant tokios pažymos – įrašų iš karinių dokumentų kopijos;

4. Asmens tapatybę patvirtinančio dokumento kopija.

■ Jeigu norite pateikti **Prašymą nustatyti mirties sąsają**, be aukščiau išvardintų dokumentų (1–4), turite pateikti:

1. Asmens mirties liudijimo kopiją;

2. Patologinės anatomijos autopsijos arba teismo medicinos tyrimo duomenys (jei buvo atlikta), pasirašyti ir patvirtinti gydytojo patologo arba teismo medicinos gydytojo, atlikusio tyrimą, arba šių dokumentų kopijos. Jei tokio tyrimo nebuvo atlikta, apie tai pažymima ligos istorijos išrašė;

3. Komisijos išvadų kopijos, jei asmeniui dar gyvam esant buvo anksčiau susietos ligos su dalyvavimu likviduojant Černobylio AE avarijos padarinius;

4. Giminytės ryši patvirtinančių dokumentų (teisę pateikti dokumentus turi tėvai, įtėviai, kitos santuokos nesudarę sutuoktiniai, vaikai ir įvaikiai) kopijos.

Pareiškėjai apie Komisijos priimtą sprendimą informuojami raštu. Išvados siunčiamos registruotu paštu arba atiduodamos asmenims, atvykusiems atsiimti į Radiacinės saugos centrą ir pateikusiems asmens tapatybę patvirtinantį dokumentą. Atvykimo laiką prašome derinti telefonu (8 5) 236 1936 (spausiti 4). / Rsc.lt

Nevyriausybinių organizacijų kviečiamos įregistruoti NVO statusą

Lietuvoje veikiančios nevyriausybinių organizacijų (NVO) jau gali nesunkiai, greitai ir svarbiausia, nemokamai įregistruoti NVO statusą Registrų centre. Šis statusas leis ne tik lengviau identifikuoti visuomenės labui veikiančias asociacijas, labdaros ir paramos fondus ar viešąsias įstaigas, bet ir turėti tikslesnius duomenis apie šalyje veikiančias nevyriausybines organizacijas ir taip užtikrinti efektyvesnę valstybės politikos formavimą, stiprinant nevyriausybines organizacijas.

Visuotinai pripažįstama, kad vienas iš svarbiausių atviros visuomenės bruožų yra nevyriausybinių organizacijų, kurios aktyviai skleidžia savo idėjas, stengiasi gerinti vietos bendruomenių gyvenimo sąlygas, padeda tiems, kuriems labiausiai reikia pagalbos, gausa bei įvairovė. Nevyriausybinių organizacijomis jos

vadinamos pabrėžiant, kad jos yra įkurtos ne valdžios iniciatyva, tai yra savanoriškos organizacijos, įsteigtos laisva žmonių valia, piliečiai į šias organizacijas buriasi ir jas remia savanoriškai.

„Preliminariai skaičiuojama, kad šiuo metu Lietuvoje yra įregistruota daugiau nei 35 tūkst. įvairių ne pelno siekiančių subjektų. Tačiau nėra duomenų, kiek iš jų laikytini nevyriausybinių organizacijomis ir iš tiesų yra pilietinės visuomenės atstovai. NVO statuso įregistravimas padės kuriant NVO duomenų bazę, leisiančią visuomenei ir atsakingoms valstybės institucijoms pasitikrinti, ar atitinkama organizacija veikia skaidriai“, – sako Registrų centro Paslaugų valdymo direktorė Diana Vilytė.

„Nevyriausybinių organizacijų stiprinimas yra vienas svarbiausių kiekvienos demokratinės valstybės tikslų, bet norint stiprinti, reikia tiksliai apibrėžti, kas yra ir kas nėra nevyriausybinių organizacija. Taigi naujasis įrankis padės apibrėžti nevyriausybinių lauką, o visuomenei sudarys galimybę pasitikrinti prieš aukojant, ar konkreti organizacija

atstovauja pilietinei visuomenei“, – teigia Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Nevyriausybinių organizacijų plėtros skyriaus vadovė Aurelija Olendraitė.

NVO žyma – vos kelių mygtukų paspaudimu

Neatlygintinai įregistruoti NVO statusą nevyriausybinei organizacijai paprasta – viešosios įstaigos, asociacijos, labdaros ir paramos fondo ar kito juridinio asmens vadovas tai gali padaryti neišvykęs iš namų, o paprasčiausiai prisijungęs prie Registrų centro savitarnos.

Savitarnos sistemoje organizacijos vadovas vos per kelias minutes gali užpildyti ir pateikti prašymą įregistruoti Nevyriausybinių organizacijos žymą. Detalią instrukciją, kaip pateikti prašymą galima rasti pelės klavišo paspaudimu.

Pateikti prašymą įregistruoti NVO žymą nevyriausybinių organizacijų atstovai gali ir atvykę į vieną iš Registrų centro [klientų aptarnavimo padalinių](#).

Žyma Juridinių asmenų registre, kad juridinis asmuo yra nevyriausybinių organiza-

cija, įregistruojama per 3 darbo dienas.

Kas gali būti NVO?

Pagal Nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymą nevyriausybine organizacija laikomas nuo valstybės ar savivaldybių institucijų ir įstaigų valdymo nepriklausomas savanoriškumo pagrindais įsteigtas visuomenės ar jos grupės naudai veikiantis viešasis juridinis asmuo, kurio tikslas nėra siekti politinės valdžios arba įgyvendinti vien tik religinius tikslus.

Nevyriausybinių organizacijomis nelaikomi juridiniai asmenys, kurių daugiau nei trečdalis dalyvių yra juridiniai asmenys, nesantys nevyriausybinių organizacijoms ar religinėms bendruomenėms. Jomis taip pat negali būti politinės partijos, profesinės sąjungos, darbdavių organizacijos ir jų susivienijimai, organizacijos, kuriose narystė yra privaloma tam tikros profesijos atstovams, taip pat sodininkų bendrijos, daugiabučių namų bendrijos, šeimos, nuolatinės arbitražo institucijos.

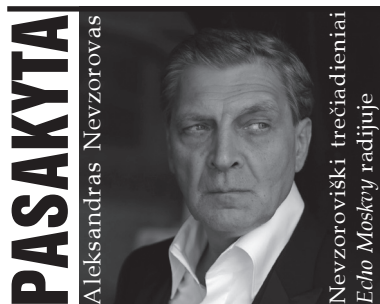
NVO statusas juridiniams asmenims gali būti panaikin-

tas asignavimų valdytojo teikimu, kai turima duomenų, jog juridinis asmuo neatitinka nevyriausybinių organizacijos apibrėžimo. Šiuo atveju prašymą vėl atgauti NVO statusą galima teikti praėjus vieneriems metams.

NVO statusą savo iniciatyva gali panaikinti ir Registrų centras, jei juridinis asmuo yra likviduojamas, bankrutuojantis ar bankrutavęs, taip pat kai pasibaigia jo pertvarkymo procedūros. Statusas gali būti panaikintas ir paties juridinio asmens prašymu.

Apie Registrų centrą

Registrų centras tvarko pagrindinius valstybės informacinius išteklius – valstybės registrus ir informacines sistemas – ir tai darydamas vadovaujasi jų valdytojų (skirtingų valstybės institucijų) nustatytais tvarkomis ir taisyklėmis. Šiuo metu Registrų centras prižiūri 11 valstybinių reikšmės registrų ir apie 20 informacinių sistemų bei nuolat teikia pasiūlymus jų valdytojams dėl registrų ir sistemų atnaujinimo, taip pat pagal poreikį diegia valdytojų patvirtintus registrų ir sistemų modernizavimo sprendimus.

PASAKYTA
Aleksandras Nevzorovas

Nevzoroviški trečiadieniais
Echo Moskvy radijuje

■ Juk nebūna šiaip sau patriotizmo, kad tiesiog užsidėtum pilotę ir eitum „Nemirtingojo pulko“ kolonoje arba degintum amžinas dujas prie memorialų. Patriotizmas – labai agresyvus dalykas, kuris anksčiau ar vėliau vis tiek įgauna agresijos formą. Tiesiog šiaip patriotiz-

mų nebūna. Visada kyla nenumaldomas noras įkūnyti tą pranašumo pojūtį, kuriam yra pasmerkti jo skleidėjai.

■ Plius, žinoma, tie eksperimentai Karabache – jie labai įkvėpė turkus. Todėl kad yra, pavyzdžiui, puikieji „Iskanderai“ – rusų karinio-pramoninio

komplekso pasididžiavimas. Jie labai gerai įkvepia rašytoją Prochanovą rašyti patoso kupinus tekstus. „Iskanderų“ atvaizdai puikuoja ant stambių patriotinių artistų krūtinėlių, kurias jie labai papuošia. Ir štai paaiškėjo, kad „Iskanderai“ turi tik vieną trūkumą. Minėtame Karabache

jie skrieja pro taikinių ir smogia maždaug už 6 kilometrų nuo jo. Tuo pačiu iskanderai laikomi didelio tikslumo ginklu.

Turkai, suprantama, tai matydami negali nekikenti į ūsą ir nekelti sau klausimo: jei tai didelio tikslumo ginklas, tai kaip elgsis įprasto tikslumo?

Baltarusiai atgaivino partizaninio judėjimo dvasią

#жывеБеларусь#верымможампераможам

■ Andrejus Žvalevksis „Rajoninių maršų taktika pasirodė gerai veikianti: „(...) Ir iš tikrųjų, rajoninių maršų taktika pasirodė naudinga. Paaiškėjo, kad suburti vieną kitą dešimtį kolonų po 500, 1000 ar 2000 žmonių nepalyginau paprasčiau nei mūsų pamėgtą dušimtatūkstantinį maršą. Žmonės būrėsi kiemuose, didesnėse mikrorajonų sankryžose, po to jau su vėliavomis patraukė gatvėmis.

Labai pagelbėjo sisteminga dezinformacija: kelios gerbiamos masinio informavimo priemonės ir Telegram kanalai rašė, kad Minske maršas prasidės nuo Nepriklausomybės aikštės. Niekas iš protestuojančiųjų tokios kvailos idėjos net nesvarstė, užtat „teisėsaugininkai“ apsupo centrą, kaip tai rodoma filmuose apie karą. Centre iškart uždare net 12 metro stočių, išstatė „rubežius“ (teisėsaugininkų eiles su skydais – red.) – žodžiu, šaunuoliai pasiruošė. O baltarusių kolonų žingsniavimui po rajonus nebuvo pasiruošę. Taip, jie visą laiką bandė mus išvaikyti, bet kažin kas ėmė klostytis ne taip. Visų pirma vaikyti žmones sekėsi tik tuo atveju, kai „silovikų“ buvo akivaizdžiai daugiau. Bet jei prieš tūkstančius protestuotojų iš mikriukų iššokdavo dvi dešimtys kaukėtų žmonių, niekas nebėgo šalin. „Teisėsaugininkai“ sutrikę spoksojo pro savo kaukių akiaskyles ir svaidėsi petardomis ar garsinėmis granatomis. Tačiau į tuos pokšėjimus jau seniai niekas nereaguoja. O jei jau drąsieji mentolicininkai dviese mėgindavo ką nors nutverti, jų link imdavo artėti kokia dešimtis taikių piliečių ir „kvailėliai gaidėliai“ (лошкунетышкунеты – būtent tokia skanduoje dabar mitinguose po-

puliariausia – red.) metę auką sprukdavo. O kartais savuosius pavykdavo išplėsti ir iš didesnės ginkluotų tipų grupės.

Be to, kolonų maršrutai buvo spontaniškai pasirenkami. Suvarė nedorėlius į Prietyckio gatvę? Gerai, pasi-vaikščiosime Burdeino gatve. Surengė pasalą prie „Sporto“ metro stoties? O mes pasuksime priešinga kryptimi. Kiekvienas maršas buvo ypatingas, išdaigiškas. „Teisėsaugininkai“ gali savaitę laužyti galvas ir sugalvoti priešnuodį, bet viskas veltui – kiti rajoniniai maršai vyks pagal visiškai kitus scenarijus, gimšiančius pačios akcijos metu.

Beje, pastebimai pasikeitė ir žmonių nuotaika. Po mirtinai uždaužyto Romano Bondarenkos mirties dauguma į viršų kėlė ne pergalės ženklą, o sugniaužtą kumštį. Labai baiminausi, kad karštos galvos pamėgins sukelti muštynes. Bet šiandien yra labai mažai kumščių. Ir labai daug „pergalių“.

Taip, teko įsitempti, mobilizuotis, palaužyti galvas, bet viskas ne veltui. Maršai nuvili- nio apskritai visur, netgi per tuos rajonus, kur anksčiau būdavo tyla.

Po truputį grįžta vasarinis ir rudeninis karnavališkumas. Pavyzdžiui, šalia Nacionalinės bibliotekos žmonės suko ratelį aplink didžiulę eglę.

Suėmimų, žinoma, buvo. Šiuo metu žmogaus teisių gynėjų sąrašuose 424 pavardės. Bet savaitę prieš tai, priminsiu, buvo 1300. Taigi ir čia gera tendencija. Vaikščiojo ne tik Minskas. Tiesiog išvardinsiu vietas, kurios pasitaikė suvestinėse: Zaslavlis, Novopolockas, Gardinas, Brestas, Mogiliovas, Bereza, Yvija, Pružanai, Senieji Keliai, Lyda,

Logoiskas, Dzeržinskas, Smolevičiai, Volkovyskas, Žodinas ir Pinskas. Kai kur buvo žmonių grandinėls ir maršas po rajoną, kai kur – pavieniai piketai, kai kur ir visai partizanavo: organizavo bulvės demonstraciją ar lipdė sniego senį su vėliava.

O „valdžia“ tuo metu tęsia savo repertuarą. Jei pamenate, viename iš Minsko rajonų buvo mažytis Eifelio bokštas, kurį nuolatos perdažydavo – tai baltai raudonai baltai, tai pilkai. Šiandien ryte bokštą nuplovė ir išvežė. Tai firminis „baltarusiškos valstybės“ stilius – viską sulaužyti ir sudarkyti taip, kad žmonėms nebūtų kuo pasidžiaugti. (...) Vakare pasirodymai tęsėsi.

Po trijų savaitių sunkių, pasiaukojamų maršų žmonės suprato, kad gali daug ką pakeisti be nereikalingų praradimų. Manajame Sucharevo mikrorajone vakare ne tik švietė žibintuvėliais, bet ir skandavo „Tegyvuoją Baltarusiją“ (kas būna ne kasdien) ir iš langų mojavė vėliavomis (kas paprastai vyksta tik maršų metu).

O rytoj, pirmadienį, palai- kysime mūsų pagyvenusius didvyrius. Kaip man atrodo, jų dvasia irgi pakylėta. Savo pokalbių platformoje išsijusę dalinasi lšminties maršo planais. Gera diena. Geros nuojautos būseną. (2020 11 23)

■ Lapkričio 22 dieną Baltarusijoje 106-ą kartą įvyko protesto akcijos ir „Maršas prieš fašizmą“. Žmogaus teisių gynimo centras „Vesna“ pranešė apie 374 sulaukytus, kurių didžioji dalis Minske, bet yra ir Novopolocke bei Borovlianuose. (2020 11 23, *Kasparov.ru*)

■ Autokefalinės (arba sava-rankiškos, nes Baltarusijoje esanti stačiatikių bažnyčia

priklauso Maskvos patriarchatui – red.) baltarusių stačiatikių bažnyčios galva arkivyskupas Sviatoslavas Loginas per mišias lapkričio 22 dieną Šv. Kirilo Turauskiečio sobore Toronte prakeikė Aliaksandrą Lukašenką. Apie tai praneša baltarusiškoji „Laisvės radijo“ tarnyba.

Tikinčiųjų akivaizdoje arkivyskupas perskaitė vyskupų žinią, kurioje skelbiama anatema (atskyrimas nuo Bažnyčios, prakeikimas – red.) „buvusiam prezidentui A. Lukašenkai – diktatoriui, žudikui ir pamaldžios baltarusių tautos kankintojui“. Pats atskyrimo tekstas pavadintas „Anatema buvusiam prezidentui Aleksandrui Lukašenkai, kuris elgiasi prieš įstatymus, persekioja bei žudo stačiatikius ir kitus taikius krikščionis, stojančius už tiesą Baltarusijoje“.

Dokumente rašoma: „Dievobaiminga baltarusių tauta dabar išgyvena nelengvą laiką, kai, apsišaukėlio, velnio apsėsto buvusio prezidento Lukašenkos įsakymu, žudomi mūsų vaikai ir tyčiojamas iš mūsų brolių bei sesių. Šitas budelis ir jo sąjungininkai kruvinai dorojasi su taikiais gyventojais Minsko bei kitų miestų gatvėse ir kalėjimuose, liaupsindami ir tęsdami bedievišką bolševikų politiką, atvirai laužydami Dievo įsakymus ir griaudami paminklus...“

Arkivyskupas taip pat paragino „tuos, kurie vis dar tarnauja šėtoniškai jo valdžiai, liautis paklusti nusi-kalstamiems įsakymams, nes priešingu atveju jūsų laukia palikuonių prakeikimas žemiškajame gyvenime ir pragaras dangiškajame gyvenime“. (2020 11 23, *Kasparov.ru*)

Projekto „Adaptaciniai genetiniai mechanizmai – plataus masto Lietuvos Černobylio katastrofos likviduotojų viso genomo tyrimas“ (ADAPT) rezultatai

Projekte šiuo metu dalyvauja černobyliciai iš Vilniaus, Druskininkų, Prienų, Raseinių, Panevėžio, Mažeikių ir Skuodo rajonų.

Surinkti 115-os asmenų anketiniai duomenys ir iš pa-imto kraujo išgryninta DNR genetinei analizei atlikti. Visų dalyvių anketos suskaitmenintos ir saugomos duomenų bazėje. Anksčiau į projektą įsitraukusiems 93 asmenims atlikta dalies genetinių duomenų analizė.

Vienas iš ADAPT projekto tikslų – kiekvienam dalyviui nustatyti MTHFR (metilente-trahidrofolato reduktazės) geno pokyčio (c.665C>T), siejamo su padidinta trombozės rizika, buvimą/nebuvimą.

Žemiau pateikiame šiek tiek informacijos apie patį geną ir kokia jo funkcija organizme bei ką lemia šis geno pokytis.

MTHFR genas organizme lemia folio rūgšties apykaitą vykdančią fermentą, kurio veikla gene sutrinka esant pokyčiui (c.665C>T). Priklausomai nuo šio pokyčio kopijų skaičiaus, fermento aktyvumas gali sumažėti nuo 40% iki 70%. Tokiu atveju organizme sumažėja aktyvios folio rūgšties, sutrinka kraujo kūnelių gamyba ir kiti svarbūs procesai, padidėja homocisteino koncentracija. Šis pokytis gali būti siejamas su daugybe ligų. Taip pat esant šiam pokyčiui reikėtų vengti kai kurių vaistinių preparatų, o siekiant pagerinti būklę patartina vartoti aktyvių foliatų formos preparatus.

51% černobylicių pokytis nenustatytas, 37% – nustatyta viena pokyčio kopija, 12% – dvi pokyčio kopijos. Visiems 93 tiriamiesiems išsiųsti atsakymai. Vėliau įtrauktiems černobyliciams tyrimai yra atliekami ir tyrimų atsakymai taip pat bus išsiųsti.

Kviečiame visus dvejojančius Lietuvos černobylicius įsitraukti į mokslinę veiklą, užpildant anketas ir duodant kraujo genetiniams tyrimams.

Kontaktai:

el. paštas genetika@mf.vu.lt
tel. (8 5) 250 1789

Finansavimą projektui skyrė Lietuvos mokslo taryba (LMTLT), sutarties Nr. S-MIP-20-35.

Černobylietis

Redaktorius – Kęstutis KAZLAUSKAS

Redakcijos adresas: Gegužės g. 5, Prienai, LT-59127

Telefonas +370 670 14033, tel./faksas: +370 684 94470

El.paštas – chernobyl.prienai@gmail.com

Rankraščiai neregistruojami ir negrąžinami. Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su laiškų autorių nuomone.

SL 181 / ISSN 1648-9128
Rinko ir maketavo
Vilijus „Nemuno šilas“.
Spausdino UAB „Ignalinos
spaustuvė“, Laisvės g. 71,
LT-30122, Ignalina
Tiražas 500 egz.